

Урок 5

Пряма мова. Діалог. Розділові знаки при прямій мові й діалозі

«П», - а. А: «П?»
- Пряма мова
- Діалог
- Розділові знаки

«П, - а, - П».
А: «П!»

 eof Українська мова

20 I. Прочитайте текст. Що нового для себе ви дізналися?

ДЕНДРОПАРК «СОФІЇВКА»

У 1796 році Станіслав Потоцький заклав у місті Умані на Черкащині прекрасний парк на прохання своєї дружини Софії і назвав його на її честь. Свої плани подружжя Потоцьких утілювало десять років, але сам засновник не дожив до повного розквіту цього райського куточка.

Тут гармонійно поєднано місцеві й екзотичні рослини, мармурові скульптури, гроти, фонтани, ставки. За задумом автора, чарівний парк мав бути втіленням античної міфології. З міфу про троянців з'явився водограй «Змія», а джерело «Натхнення» нібито утворилося від удару копита крилатого коня Пегаса. У «Софіївці» тече підземна річка Ахеронт.

Упродовж року приїжджають екскурсанти подивитися на цей дивовижний витвір людини, любові та природи. Але найбільше туристи відвідують «Софіївку» восени, коли листя полум'яніє жовтогарячими, багряними та золотисто-коричневими кольорами (З довідника).

Дендропарк «Софіївка»

II. Випишіть складні речення та підкресліть у них граматичні основи. За допомогою яких сполучників з'єднано частини цих речень? Обґрунтуйте розділові знаки.

КЛЮЧ
Вправа 20,
стор. 13

Речення з прямою мовою складається з двох частин, що зв'язані за змістом та інтонаційно, – **З ПРЯМОЇ МОВИ ТА СЛІВ АВТОРА.**

ПРЯМА МОВА – це слова певної особи, передані без змін.

СЛОВА АВТОРА повідомляють, кому належить пряма мова.

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ В РЕЧЕННЯХ З ПРЯМОЮ МОВОЮ

ПРЯМА МОВА ПМ -СЛОВА АВТОРА СА	СХЕМА
Я попросила в землі: “Дай мені квітку з поля”.	СА :,, ПМ ”.
Сурмлять ранкові голуби: “Життя люби!”	СА :,, ПМ !”
Я думав: “Де ж я прихилюсь?”	СА :,, ПМ ?”
“Спинись”, – кажу собі.	,, ПМ ”, - СА .
“Добрий вечір!” – кажіть урочисто.	,, ПМ !” - СА .
“Що приніс мені сьогодні, тату?” – радісно питає дитинча.	,, ПМ ?” - СА .

Лінгвістична розповідь

Розповіді про правила вживання розділових знаків за схемами.

1. «П, - а, - п».
2. «П», - а.
3. «П, - а. - П».
4. «П, - а: п».
5. А: «П».
6. «П?» - а.
7. «П!» - а.

Пряма мова
“Пм !?” – слова автора
“Пм” . – слова автора
Слова автора: “Пм !?”
“ Пм, - сл.автора. - пм” .

ДИКТАНТ- ВІКТОРИНА

Прочитайте речення. Скажіть, із яких казок узято їх. Поясніть усно розділові знаки при прямій мові й інші пунктограми.

- От пан вийшов на ганок і питає: «Чого вам, люди добрі?»
- Сьогодні рано святий Миколай виліпив мене з небесної глини й мовив: «Звіре Остромисле! В звірячій царстві запанував нелад, несправедливий суд і неспокій»
- «Хто це мене кликав?» – обізвався чоловічок.
- Але цар ходив, пишався, він із зятем цілувався, похвалявся: «Недоступним став для всіх голосний і щирий сміх»
- «Гей, – подумав собі хитрий Лис. – Та це непогано, що вони мене бояться».

Довідка: «Мудра дівчина», «Фарбований Лис», «Ох», «Цар Плаксій та Лоскотон»

Розмежуйте речення, поставте розділові знаки. Утворені речення запишіть у зошит.

Випрала мама Білка сорочку і каже малому Білченяті неси синку повісь на сонці хай сохне вернулося через хвилину Білченя в хату з сорочкою чому ж ти не повісив питає мама Білка не дістав до сонця відповіло маленьке Білченя.

Ключ

Випрала мама Білка сорочку і каже малому Білченяті: «Неси, синку, повісь на сонці, хай сохне». Вернулося через хвилину Білченя в хату з сорочкою. «Чому ж ти не повісив?» – питає мама Білка. «Не дістав до сонця», – відповіло маленьке Білченя.

Роздивіться світлини. Складіть і запишіть речення за змістом зображеного.

Складіть речення за схемою:
«П!» – а.

Складіть речення за схемою:
«П», – а.

Складіть речення за схемою:
«П?» – а.

Складіть речення за схемою:
А: «П».

Бортовий журнал

Що мені було
відомо з цієї
теми?

Що нового я
дізнався?

ДІАЛОГ – розмова двох або кількох осіб.

РЕПЛІКА – слова кожного учасника діалогу.

Кожна репліка пишеться з нового рядка без лапок. Перед реплікою ставиться тире. Якщо після репліки є слова автора, ставимо такі самі розділові знаки, як і при прямій мові, але лапок не ставимо.

Розділові знаки

Прокоментуй розділові признаки.

СА:
— Р.

СА:
— Р ?

СА:
— Р !

— Р ,- са.

— Р ?- са.

— Р !- са.

Прочитайте гумореску Павла Глазового. Скільки осіб бере участь у спілкуванні? Укажіть репліки та слова автора. Поясніть уживання розділових знаків (усно).

— Чуєш, тату,— син питає,—
що таке хамелеон?
— Знав колись, тепер не знаю,—
каже батько Филимон.
— Слухай, тату, ще спитаю.
Що таке аукціон?
— Я забув, не пам'ятаю,—
каже батько Филимон.
Мати сердиться на хлопця:
— Все питання задаєш!
Батьку навіть у неділю
відпочити не даєш.
— Не кричи,— говорить батько,—
я люблю балакати з ним.
Хай пита, чого не знає,
а то виросте дурним.

Вправа «Я – коректор»

Перепишіть діалог, членуючи його на репліки та розставляючи розділові знаки. Укажіть звертання та вставні слова.

Ти спиш Семене при вікні Ні То може плачеш в тишині Ні А двійок не було в ці дні Ні То просто думаєш дивак Так Одержав вісті ти сумні Ні Про що ж ти думаєш Семене Щоб відчепився ти від мене.

Ключ до вправи «Я – коректор»

- Ти спиш, **Семене (Зв)**, при вікні?
- Ні.
- То, **може (ВС)**, плачеш в тишині?
- Ні.
- А двійок не було в ці дні?
- Ні.
- То просто думаєш, **дивак (Зв)**?
- Так.
- Одержав вісті ти сумні?
- Ні.
- Про що ж ти думаєш, **Семене (Зв)**?
- Щоб відчепився ти від мене!

Гра «Створи репліку»

Додайте репліки до описаних ситуацій. Запишіть їх.

Ситуація 1.

- ..., – подумав юнак.
- ..., – заспокоїв його батько.

Ситуація 2.

Учитель, тримаючи в руках зошит Михайлика, запитав:

- ...?
- ..., – відповів хлопчик.

Гра «Склади діалог»

Зразок: повідомлення - заперечення.

- Їж салат. Це корисно!- вигукнула мама.
- Ні, я їстиму шоколад,- заперечила донечка.

Форми реплік

Повідомлення – заперечення.

Повідомлення – спонукання.

Повідомлення – повідомлення.

Як правильно вести діалог?

- ✓ Дотримуйся теми й мети спілкування.
- ✓ Використовуй формули мовленнєвого етикету.
- ✓ Дбай про те, щоб репліки діалогу були послідовними, доречними.
- ✓ Слухай зацікавлено й доброзичливо.
- ✓ Дотримуйся норм літературної мови.

